

27-01-43

XXXV 1939

H.

Siret

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ERDÉLY

Bej. szám 852—938. III. 5. Trib Cluj s. III.

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET HIVATALOS ÉRTESÍTŐJE

1939. XXXVI. ÉVFOLYAM,

4. SZÁM. (323.)

Igazgató: Dr. BALOGH ERNŐ.

Felelős szerkesztő: BOGDÁN ISTVÁN Szerkesztő: DAVID IVÁN

Kéziratokat és fényképeket nem őrzünk meg és nem adunk vissza. Csak olyan kéziratokat fogadunk el, amelyeket a papír egyik oldalára, nagy sorközzel, géppel írtak. A beküldött cikkek legnagyobb terjedelme három folyóirat-oldalnyi lehet. A képekre a felvétel helyét, a fényképész nevét és közlési engedélyt rá kell vezetni.

Az ERDÉLY előfizetési ára egész évre 100 lej, E. K. E. tagoknak 60 lej. Az előfizetési díjakat az E. K. E. központi irodájába kell küldeni. Erdélyi Kárpát Egyesület, Cluj, Strada Memorandului 2. I. 23. címre.

TARTALOM:

<i>Dr. Tavaszy Sándor</i> : Erdélyi ősz	— — — — —	65
<i>Husz Ödön</i> : Vándormadarak	— — — — —	67
<i>Áprily Lajos</i> : Októberi séta (Vers)	— — — — —	69
<i>Szauer Elly</i> : Kilenc nap a fogarasi havasokban	— — — — —	70
<i>Tamás Katus</i> : Lakodalom Györgyfalván	— — — — —	75
Székelyföldi kiállítás Gyergyószentmiklóson	— — — — —	78
Színek és arckok a Székelyföldi kirándulásról	— — — — —	79
<i>Dr. Parádi Ferenc</i> : Bolyongás a házsongárdi temetőben	— — — — —	82
A sündisznó legendája	— — — — —	86
Film a villámról	— — — — —	87
A természetjáró munkája	— — — — —	87
Egyesületi élet	— — — — —	88
Lapszemle	— — — — —	89
Hírek	— — — — —	91
Legújabb hírek	— — — — —	93
Szerkesztői üzenetek	— — — — —	96

Az erdélyi ősz

— Hát Erdélyben még az ősz is más, hogy azt is el kell látni az »erdélyi« jelzővel? — Bizony más még az is! Először is színesebbek az erdők, sokkal színesebbek, mint másutt; panaszosabbak a lepergő levelek; titokzatosabbak a fák között bujkáló szelek és keserűbbek a levél-takaró alól fel szálló párák. Milyen fáradtan, zúgolódva csörgedeznek ilyenkor a patakok és milyen sötéten húznak tova az árnyékok. Oh, micsoda ellenmondások: milyen forrón süt a nap a déli verőfényben és milyen fagyasztó a hideg a dér-verte északos hegyoldalban. Lassan, csöndesen megy át a nyár az őszbe, mintha csak felolvadna benne. A dér sokszor nagyon korán leforráz mindent, de azért a nyár sokáig nem hagyja magát. Annyira nem, hogy még novemberben is találunk az erdőszeleken margarétát s a már régen letarolt mezőkön búzavirágot és szarkalábat.

Azzal kezdődik az ősz, hogy a lentebben fekvő erdők közepette a vérfa levelei sötétpirosakká válnak, mintha a zöld cserfaerdők takarójára egy-egy hatalmas vércsepp hullott volna. De aztán hamar eltűnik ez a vérfolt, mire elkezd rozsdásodni a nagy lombtakaró. De azért nem hagyja magát az erdő, a levelek kocsányjai oly erősen állnak, hogy a legtöbb még koratavaszkor is a helyén vár, mintha reménykednék, hogy so'sem fog meghalni. De aztán csak eljönnek a novemberi szelek, ezek a barbár szelek, amelyek sok kísérletezés után tudnak csak betörni s hozzák a végnélküli őszi esőket s elkezdik paskolni, áztatni, majd cibálni a rozsdás tölgy-lombokat s addig versengenek együtt, míg a földre vetik ennek a levél-gyapjának egy részét, legalább annyit, hogy aztán mint két szilaj pajtás szabadon száguldhassanak az erdők sűrűjén át.

Azonban nem hiába olyan gazdagon tagolt Erdély felszíne, mert itt az ősz vidékenként is más és más. Más az ősz, ha itt Kolozsvárt a Bükkben szemlélem a feleki erdő apró nyírfái között, más ha a déli oldalon, a Hója-erdő sok tisztástól tarkított bokrosai között járkalok, ahol a vadrézsa, fagyal, kökény és kecskerágó olyan színgazdagságot varázsol tekintetem elé, hogy ez a sivár tenyészet is magával ragad. És milyen más az erdélyi ősz, ha az udvarhelyi Budvár tetejéről nézek széjjel s ha odaát a Szarka-

tetőn is át tud törni a tekintetem s felvillan a Hargita fenyveseinek acélos szürkévé tompult zöldes fénye. És milyen más a Tordai-hasadék és a Bedellői szirtek fehér fényéből kivillanó vöröslő erdő s alatta a sok szakadék, szurduk-völgy mélyéből kattogó ványoló-malom visszhangjától kísért patakzúgás. Itt az ősz mintha szomorúbb és panaszosabb lenne, mint másutt, mint például a Gyalui-havasokban, ahol az őszi elmulás olyan méltóságos, mint egykori uraiknak, a kincseket rejtegető gyöngyös Gyerőfieknek elmulása. És milyen más az erdélyi ősz a Fogarasi-havasokban, vagy éppen a Retyezát glecservájta óriási arányú körngetegekben. Milyen szép és vidám az ősz a gagyi-tetőn, amint Udvarhelyszékről Marokszék felé tartok s majd a Somos-tetőről bepillantok a Nyárád-völgyébe, a sűrűn egymásba futó falvak hosszú sorai közé. Hát ki találkozott a mezőségi ősszel? — Nem igaz, hogy ez csunya és leverő lenne. Az igazi természetkedvelő itt is új szépségeket lát. A messzeségbe terjedő fátlan pusztaságon, a suvadásos hegyek és halmok között a reggeli harmattól beporított ökörnnyál itt szabadon szárnyal s ha felsüt a bágyadtfényű őszi nap, úgy csillog és ragyog s olyan fényes fátyolt von az apró, szegényes falvak házai, istállói, óljai fölé, hogy elfelejted ennek az egykor gazdag, de ma is termékeny talajú vidéknek szegénységét. Vagy szeretnék felvinni mindenkit a Jára-vize mentén a Tesztesre, onnan a Dobrinra, hogy az innen látható messzeségben lássa az erdélyi őszt, mint egy bübájos-szép óriás tündérleányt, amint fésülgeti aranyhaját s szárítgatja a mély völgyek záporától ázott és tisztára sulykolt fehér öltözetét. Mennyi változatosság annak, aki tud látni, de különösen annak, aki igazán és hiven tudja szeretni ezt a földet, az erdélyi földet. És különösen szép annak, aki ismeri azt a szomorú történetet, amely annyi ügyzetes tavasz után, annyi nagy pusztító őszt hozott erre a földre. A természeti ősz is szomorú, de magában rejt mindig valami biztatást, hogy élnek a rügyek, élnek a csirák, élnek a magvak, élnek a gyökerek s a nagy élet csak visszahúzódott ezeknek mélyébe, de majd új tavasszal újra megjelennek. De nem esünk kétségbe az emberi pusztulások közepette sem, mert reménykedünk abban, hogy majd jönnek a béke hírnökei s elhozzák az új erdélyi őszt, amelyben a természet diadalát hirdető tenyészettel együtt az emberi lelkek is örömmámorban törnek ki s azt a sok szépséget, amelyet emberi lelkek is felderülnek s azt a sok szépséget, amelyet az ősz felhalmozott ezen a földön, mind egybefogják s mint óriási üdvözlő csokrot oda tűzik az emberiség keblére. Ezt hirdeti, az erdélyi ősz.

Tavaszy Sándor.

Vándormadarak

Irta: HUSZ ÖDÖN:

Aki nem járt még napsütéses szép októberi napon téli pihenésre készülő erdőben, el sem tudja képzelni, hogy milyen varázslatos hatása van ilyenkor az erdő csodálatos színpompájának. A színek élénk tarkasága mellett is azonban valami borongós hangulat vesz rajtunk erőt: a színpompa mögött érezzük az erdő életerejének lassú tűnését. E hangulathoz járul hozzá még az a megnyugtató csend is, amely körülvesz bennünket. Az erdőnek tarka tollú dalosai elnémultak, elvándoroltak.

A mindennapi élet lázas forgásában talán nem is gondolunk arra, hogy milyen csodálatos rejtély lappang a madarak vándorlási jelensége mögött. Igaz, hogy általában a fenyegető élelemhiány készíti madarainkat rövidebb vagy hosszabb vándorlásra, de honnan tudja pl. a fiatal kakuk már augusztusban, amikor még dúslakodhatik az ízletes falatokban, hogy néhány hét múlva már erős hiányok fognak mutatkozni terített asztalán, tehát jó lesz kellő időben útra kelni s elmenekülni a fenyegető inség elől. Hiába próbálkozunk a jó néhány ezer év előtti jégkorszaknak akkori más viszonyaival kapcsolatba hozni vándormadaraink e csodálatos jelenségét s a hajdani viszonyokra való tudatalatti visszaemlékezéssel megmagyarázni, mert ha ezt elfogadjuk, akkor is még rejtély marad, megfejthetetlenül. Így miért követik a magányosan vándorlók is a megszo-kott vonulási irányokat szüleik minden irányítása nélkül, vagy

pedig miért nem indulnak egy időben újukra ugyanegy helynek a madarai? E néhány sor éppen időszerűen ez utóbbi jelenségre kívánja a figyelmet felhívni

Már augusztusban, amikor sem az idő zordsága, sem az élelemhiány még nem veti a maga árnyékát előre, már kezdetét veszi a madárvonulás. Mint említettük, a kakuk már augusztusban vándorol el tőlünk és mint Brehm írja, egy alkalommal már szept. 11-én találkozott vele Afrikában, Dél-Nubiában. Ugyancsak ebben a hónapban indul már útjára a víjjogó sarlós-fecske. Rendesen nagy társaságban utaznak s egy-egy helyről egyszerre távoznak el. A tövisszűrő-gébics is augusztus végén tartja rendszeres begyakorló repüléseit a sürgönyoszlopok tetején. Csoportokba gyülekeznek már a gólyák is. Nagy tanácsüléseket tartanak egy-egy réten. A villásfecskeének második költésű fiatalai is megerősödnek augusztusra és szept. első hetében távoznak el tőlünk. A később láthatók csak az északról átvonulók. A korai vándorok csoportjába tartoznak a fülemilék. Szept. elején kelnek útra öregek és fiatalok, családonként vagy kisebb társaságokban. Követi őket a poszáta-félék hada, a rozsdafarkú, énekes rigó, nádირigó. A sereglyek is megváltoztatják életmódjukat. Nagy csapatokba összeve-rődve, látogatják a letarolt mezőket s éjjeli szállásra szívesen vonulnak a nádrengetegekbe. Néha kisebb csapatok át is telelnek nálunk.

De érdekes az őszi hónapok madárvilága, mert nálunk ritkább fajokat is megfigyelhetünk átvonulásuk alkalmából. És az átvonulók közül néhány nálunk is tel, pl. a vetési lúd, fenyőrigó. Különösen a tavak, folyók partjain és az erdők szélein jelennek meg a vándorlók csapatai. Mezőségi tavaink ilyenkor pompás megfigyelő állomások. Halljuk ilyenkor a félénk cankó-félék füttyeit, ott futnak a parti-futók, lilék, esténként hallhatjuk a vadlibák, darvak vonulását. Tapaszthatjuk azt is, hogy a vonulás idején bizonyos időben sok költöző madarat láthatunk, máskor meg egyet sem. Szép időjárásnál kevésbé feltűnő a vonulás, rossz

időben pedig, amikor többször szakad meg a költözőkódés, inkább feltűnik. És itt nem annyira a helyi szelek, mint inkább a magasabb légrétegek állandó légáramlatai vannak hatással a vonulásra.

A madárvonulás sok csodás jelenségére derítettek már fényt az Európa minden országában felállított madártani megfigyelő állomások. Utóbbiak közül kiválik a Keleti-Tenger partvidéki Rossiteni állomás, amely valóságos nemzetközi találkozóhelye az átvonuló madaraknak. Ez évben vajjon mit szoltak szárnyas és dalos barátaink az ott közéjük betolakodott csend- és békebontó gépmadarakhoz?

„Darumadár utnak indul...”

Oklóberi séta . . .

I.

*Ez itt a hervadás tündér-világa.
Akartál lútni szép halált velem?
A Bükkös erdő bús elégiája
szép, mint a halál és a szerelem.*

*Fától fához remegve száll a sóhaj,
közöttük láthatatlan kéz kaszál.
Az ágakról a fölrebbent rigóraj
tengődni még a holt írtásba száll.*

*Lombját a galy, nézd, mily kimélve ejti,
holnap szél indul, döntő támadás,
holnaputánra minden elfelejti,
milyen volt itt a végső lázadás.*

*Mint gyertya-csonkok roppant ravatalnál,
tönkök merednek dúltan szerteszét,
s a nyár, ez a kilobbant forradalmár,
vérpadra hajtja szöke, szép fejét.*

II.

*A partot fűzek testőrsége óvja,
a tollforgójuk ritkítottan ing.
Halkan himbál a horgom úsztatója,
nagyot csobbant a játékos balint.*

*Fény-pászma hull most messze, holt mezőig
s a víz egy percre hullámos határ:
innen mosolygó partja tükröződik,
itt egy utolsót lobban még a nyár.*

*De túl, gyepén a ritkuló bereknek
ijedt lombok rebbennek szerteszét,
a szél felettük pókszálat lebegtet,
ezüst pókszálat és ezüst zenét.*

*Az ősz hárfás tündére jár a réten,
az ő húrjáról szól a halk zene.
Most át fog jönni: árnyékát sötéten
pallónak átveti a jegenye.*

Kilenc nap a fogarasi havasokban

Irta: SZAUER ELLY

Az aradi állomás csarnokában július 17-én reggel 6 órakor pontosan együtt volt öt tagból álló kis csoportunk. Ki ne ismerné közülünk az utazást megelőző napok izgalmas készülődését. Már ebben is van valami jó, ez az, amit úgy hívnak: utazási láz. No, hát ez nálunk is megvolt. Végre a vasútikocsiban elhelyezkedve, amint a vonat a pályaudvart elhagyja kellemes érzés, a felszabadulás szabadságérzete fog el. Micsoda öröm kilenc napig kikapcsolódnival a hétköznapi megszokottságából, majd kilenc napig Isten szabad ege alatt lenni és vándorolni. Utazásunk hosszú és a tikkasztó nyári hőségben még a táj szépségét sem tudjuk úgy élvezni. De amint Szeben felé közeledünk, a nap is már délutánba hajlik, a levegő hűvösebb lesz és először csak halvány körvonalakban, később mind jobban kirajzolódnak a fogarasi havasok csúcsai. Mi boldogan üdvözljük őket és türelmetlenül várjuk a kiszállás pillanatát.

Szeben, július 18-ika. Napsütéses nyári reggelre ébredtünk. Az előző napi utazás fáradalmait kipihenve, frissen, jókedvűen foglaltuk el helyünket a társas-gépkocsin. Nagyszerű, síma bitumenes úton gördülünk tova. Most már előttünk kacérkodnak a Fogarasi havasok hófoltokkal tarkított csúcsai. Úgy, amint az út kanyarog, néha szembe, néha jobb oldalt, hol távolodni, hol közeledni látszanak a hegyek. Másfél órán át tart a szórakoztató játék Árpásig, ahol kiszállunk. Bőséges reggelinket elfogyasztva egy jó szívű asszonyság udvarán, kocsit fogadunk Kercisoaráig. Két órai nem

éppen kellemes kocsizás után egy erdészház előtt kociútunk véget ér. A nehéz hátizsákok a lovakra kerülnek, mi még egy jót fürdünk az ott rohanó Bulea patakban és aztán gyalog folytatjuk útunkat. Az út szép széles, hűvös szerpentin, előbb lomb, később fenyőerdő között. Már szinte csak gépic-sen megyünk, a szerpentinek kanyarát figyelve, mikor körülbelül az út feléhez érve, váratlanul megkapóan szép kép tárul elénk. Fenyőborította hatalmas két hegy között, szinte pont a közepén sziklás csúcs és rajta fehérlik, fénylik a nagy Víz es és víztömege messze, messze. A kilátó padján ülve gyönyörködünk benne, de nem sokáig, mert hiszen még ma ott kell lennünk. Útunk tovább is kényelmes, de most már változatos. Völgyek, szakadékok, bővízü források változtatják egymást. Állandó kísérőzene a megszűnő vízesés moraja és a vízesésből kifolyó Bulea patak zúgása, mely a völgybe rohan. Három órai gyaloglás után megérkezünk az Alsó-Bulea menedékházhoz, mely meglehetősen szűk völgykatlanban áll, fenyőborította hegyek között 1200 m. magasságban tengerszín felett, szemben a vízeséssel. Kissé kipihenjük és rendbeszedjük magunkat és már indulunk is a vízeséshez, körülbelül háromnegyed órányira a menedékháztól. Amit pár órával előbb oly messze láttunk, most itt van előttünk. A hatalmas sziklán szélesen, méltóságteljesen terül szét a vízesés, néhol fehér menyasszonyi fátyolhoz hasonlóan, néhol fehér szallagszerű csíkokban. Gyönyörű látvány, az ember csak ül és nézi, nézi. Be-

szédnek itt nincs helye. A víz állandó, egyforma zúgása, zuhanása egy csodálatos „Perpetuum Mobile” benyomását kelti bennünk. Másnap reggel korán kelünk, folytatjuk útunkat a Felső-Buleához. Amint a fenyőerdő szerpentinjeit elhagyjuk, még egy utolsó pillantást vetünk a vízesésre.

Közben elérkezünk az első hómezőhöz. A nagy újdonság mellett meg kell állanunk. A hóréteg jó méter vastag. A patak alagútát fűrt magának alatta. Hócsata után tovább indulunk. Három órai gyaloglás után a csúcsra érve, az előttünk kitaruló völgykatlanban megpillantjuk a Bulea tenger-

A Bulea vízesés.

Szinte észrevétlenül, de állandóan emelkedünk. Itt már csak törpefenyőket látunk, aztán csak mohát és fűvet itt-ott a sziklák aljában, melyek útunk mindkét oldalán elérhetetlen magasságig meredeznek. Lent a mélyben folyik a vízesést tápláló Buleapatak, amelyre nem is olyan régen még felfelé néztünk.

szemet, partján a menedékházzal (2034 m.). Köröskörül hófoltokkal tarkított hegycsúcsok zárják körül a katlant. A tavon csolnakok. A tó vize májusban még be volt fagyva. A házzal szemben a tó túlsó oldalán még most is nagy hómező terpeszkedik. A házon kívül itt emberi kéznek nyoma sincsen. Olyan vad,

olyan egyedül álló ez a hely, nekünk talán éppen azért tetszik annyira.

Saját főztű ebédünk elfogyasztása és ebédutáni pihenő után elindultunk a nagyszerűen jelzett úton felfelé a „Capra“, magyarul „Zerge-tó“-hoz. Ez Romániának legmagasabban fekvő tengerszeme (2315 m.). Szikláról-sziklára lépünk. Nem csupasz, szürke sziklák ezek, mert a mélyedésekben, hasadékokban ott ragyog a havasok virágoskertje. Soha nem látott sötétkék, illatos nefelejts, sötét lila ibolyaszerű kis virág, apró, sárga margareta. Egy-egy üregben meglapulva világos lila, rózsaszín fürtös virágú orchidea illatú moha-család. Meseszerű, törpe kis mohakertek.

Felérünk a csúcsra, melynek másik oldala szelidebben lankás, zöld gyepes és mélyén ott szunnyad a Zergető. Látványosságban gazdag útunknak talán ez a legszebb képe. A tó maga majdnem szabályos kör. A mögöttünk lemenő nap sugarai a tóra hullanak, a szél gyengén végigsimogatja és apró hullámokban ring a tó vize. Olyan titokzatos, zárt és magányos, mintha az „egyedülvalóság“ jelképe volna. A parttól körülbelül félméternyire átlát szó a víz, mint a kristály, minden kis kavics látszik benne. Aztán minden átmenet nélkül sötét fekete, titoktartóan mély. Nem csoda, hogy a havasi pásztornép mindenféle mesét, mondát fűz a tóhoz, mert valóban meseszerű. Igen, a tengerszem a havasok titka.

Keletre messze kilátás nyílik a Déli-Kárpátoknak hatalmas csúcsaira. Északra a Vânătoare rész sziklafala, alatta olvadozó hómezőivel a csúcs, melyen feljöttünk. Visszafelé megmásszuk a Vânătoaret (2508 m.) és úgy ereszkedünk le a havasi alkonyatban.

Másnap utunk a Róbert Gutt Spitze, a Neteda (2355 m.) megmászása, mely körpanorámájáról híres. Messze a Negoi csúcsát látjuk. A Fogarasi-havasok gerincei és völgyei ott lent a szebeni síkságba torkolnak. Alattunk irtózatosszakadékok. A csúcs maga szinte csak tenyérnyi. Mintegy négy négyzetméter. Fejünk felett megjelenik egy sas, majd egy második. Kerüngenek, aztán lassan, méltóságteljesen, szárnyrebbenés nélkül úsznak tovább a csúcsok felett. A hűvös hőmérséklet dacára a nap alaposan leégetett.

Másnap hajnalban kelünk és indulunk. Derűs szép időnk van. Mindnyájan tudjuk, hogy most érkezünk el kirándulásunk legizgalmasabb és talán legnehezebb részéhez. Az útvonal Erdély és az Ókirályság határán vezet. A Paltinul hegyet (2202 m.) elhagyva, állandóan hegynek fel-le visz az út. Annyira változatos, fenségesen szép, hogy itt minden szókincs kevés: ezt át kell élni. Pillanatig sem érzünk fáradtságot. A táj lenyűgöző szépsége, a cél, a kíváncsiság fűt bennünket. Gőgösen áll előttünk a Negoi csúcsa és amint így nézzük messziről, szinte lehetetlennek gondoljuk, hogy mi még ma ott fent leszünk. Teljesen megközelíthetetlennek látszik. Valóságos hegytenger ez. Völgyek, szakadékok szélén visz néhol alig két láb széles útunk. Elérkezünk a harmadik tengerszemhez, a *Cațun*-hoz. Egyik oldalát a Cațunul hegy (2528 m.) szegi, másfelől a Vârfulaiți (2405 m.) övezi. Mi a kettő közötti nyergen haladunk tovább. Sietnünk kell, mert a nap elborult, erős szél keletkezik és az egész vidék hirtelen komor, szinte félelmetes képet ölt. Most már csak sziklatömbökön, morénás görgetegeken, kőóriásokon,

járunk állandóan, egészen a Strungaga Draculuiig. A Strungaga Dracului megmászása külön fejezetet érdemelne. Úgy mondják, megmászása próbaköve minden jó turistának. Hát mi Isten segítségével szerencsésen állottuk ki a próbát és azt hiszem mind a négy társam úgy gondol majd rá vissza, mint életének egyik legnagyobb élményére. A vesztélyben is van valami szép, ha a célt nézzük és mi azt szerencsésen elértük. A szakadék maga majdnem függőleges szűk tölésér, ahol út nincsen. Hatalmas sziklatömbökön, magán a sziklafalon kúszva, mászva tornásszuk fel magunkat, egymásnak segítve, jó 30 percen keresztül. Kétségtől izgalmas percek ezek, de az igaz természetjárónak ritka, becses élmény. Gyengébb idegzetű, szédülős egyéneknek nem ajánlatos. A szakadék bejáratánál figyelmeztetőül ezen három szó áll: „Strungaga-Dracului greu — schwer“. A szakadékból kiérve, már fent is vagyunk a csúcson. Időmérés: 6 óra és 15 perc alatt tettük meg az utat. A messzről olyan legyőzhetetlennek látszó Negoii csúcs a lábunk alatt áll (2544 m.) A háromszögletű köra-

kása mellett ülünk és élvezzük a felséges kilátást.

Pihenés után a kis Negoii is elhagyva, lefelé visz az út. Körülbelül 1080 méterrel mélyebbre kell mennünk. A „Cleopatra túje“ és sziklái után kövek és morénás görgetegek között járunk. Itt találjuk a „Serbota“ vízesését, mely sokkal hosszabb, de keskenyebb, mint a Bulea vízesése. A nap már régóta újból kisütött, sőt égetett. Sietünk, hogy mielőbb elérjük a fenyvesbe vezető utat, mely előttünk kígyózik. Majd a „Drachensteig“ korlátokkal védett, szédítő szakadéka következnek. Bő vízi források mindenfelé, a növényzet bújja zöld és a levegő telve a fenyők illatával. A csúcstól két órán belül a Robert Gutt menedékházba érünk (1464 m.) A fenyőerdőben álló ház kellemes, jó benyomást, az otthonság érzetét kelti bennünk. Másnap — mi tagadás — érezzük csak igazán, hogy a Negoii megmászása bizony jól megdolgoztatja az izmokat.

Igy hát pihenő napot tartunk. Könnyű hátizsákkal az erdőbe rándulunk s egy alkalmas kis tiszt-

Scherg Vilmos és Társa Rt.

brassói posztó- és divatárúgyarak

ajánlják

férfiruha- és kabátkelméiket.

Nérsékelt áron hozzák forgalomba elsőrangú gyártmányait, turistá, ruha- és kabátszöveiteket, melyek kifogástalan kivitelük folytán vetekednek a legjobb, külföldi gyártmányokkal.

Gyári lerakat: Kolozsvár, Piața Unirii 22.

táson tanyát verünk. Innen közel a fürdésre alkalmas patak és a vízesés. Ebédfőzésre is pompás a hely. A két vízesés közül: a kis „Serbota“ körül még most is több mint egy méter magas a hóréteg, de tőle alig egy arasznyira virágok nyílnak és a legzöldebb a növényzet. A másik vízesés egy jó félóránnyira van, ahová délután mentünk: a „Mezuina“, mely a legkisebb ugyan, de végtelenül kedves, zöld mohás sziklákon hull alá.

Útunk befejező állomása a Barkács menedékház. Reggel indulunk. A Negoii csúcsa állandóan kíséri útunkon. Valóságos áfonya-tenger között, három órai kényelmes gyaloglás után érünk a házhoz. A Barkács-menedékház (1450 m.) környéke kedves, pihenésre alkalmas hely, szép kilátással. De szomorú, lehangoló látványt nyújtanak a környék fenyőtemetői és pusztulófélben levő fenyőerdői.

A kirándulásnak vége, de éjszaka még egy élményben volt részünk. Éjfél után hatalmas szélvihar keletkezett, mely egyre jobban elhatalmasodott, majd valóságos cyklonná vált. A szél zúgott,

üvöltött, az ágyak, a házfalak inogtak-recsegték, mi meg úgy éreztük magunkat, mint egy sülyedő hajón. Mindegyre azt vártuk, melyik percben fogunk mindenestől a völgybe repülni. Mint mondják, egyszer már levitte a szél a ház tetejét. A szélvihar reggel öt óráig tartott. Ez a félelmetes szél századok óta súrolja, fűrészezi a csúcsokat.

Reggel tovább indultunk lefelé, Felekre. A Negoitól most fájo szívvel búcsút veszünk. Egy kanyarnál még egyszer feltűnik a jellegzetes csúcs, aztán nem látjuk többé útunkon. Előbb fenyők között szerpentinben, később lomberdőben, aztán teljes síkságon mezők, szántók között 17 km.-es gyaloglás után érkezünk Felekre. Ezen az éjszakán újból fehér ágyban alszunk nyolc nap után először.

Reggel vonatra szállunk Arad felé.

Itthon lelki szememmel újra átélem a kilenc nap minden élményét — a sívár hétköznapiok rengetegéből mint piros betűs ünnep ragyog majd felém. Úgy érzem gazdag emlék ez, tiszta, örök szép — olyan mint maga a havasok csúcsa.

A

BRASSÓI LAPOK

FRISS, MEGBIZHATÓ,

EZÉRT MINDENKI OLVASSA!

Lakodalom Györgyfalván

Ira: TAMÁS KAT US.

Kolozsvártól mindössze 3 km. távolságra fekszik Györgyfalva, s mégis mintha más világban lenne. Útja rossz és elhanyagolt, vasútja nincs, esős időben szinte megközelelhetetlen. Talán éppen ez a magyarázata annak, hogy Györgyfalva mindmáig megőrizte gyönyörű népviseletét és ősi hagyományait. Keresztelő, mátkásodás, lakodalom, temetés, mind alkalom arra, hogy megismerjük a falu szokásait, de a legszebb, szívet gyönyörködtető ünnepük mégis a lakodalom szép régi szokásaival.

Nemrégiben a falu egyik módos gazdájának leánya tartotta esküvőjét, ugyancsak egy jómódú fiatal gazdával.

Kora délután már nagy a sürgés-forgás a lányos háznál. Előkerül a sok háziszőttes, himzett fehér ingváll, tarka díszes mejjrevaló, a rézpatkós, selyemszállal kivarrt kérgű magassarkú piros csizma és sok-sok népművészeti remek, melynek mintáit a falu termelte ki századokon át. Rendre megtelnek az udvarra helyezett tulipános ládák, a cifra holmival, hogy lássa a falu népe milyen módos és milyen szorgalmas volt a menyasszony. Az udvaron állítják fel a menyasszony ágyát. Magasan tornyosulnak rajta a szebbnél szebb kézimunka párnák és himzett szőttes takarók. Györgyfalvi fogalom szerint minél magasabbra van az ágy vetve, annál szebb.

A pitvarban sütik a kürtös kalácsot, inycsiklandó illata előre elárulja jó ízét, sül a csöröge a forró zsírban s a vendégek már szállingóznak. Megtelik a kis szoba s az udvar az ünneplőbe öltözött nász néppel. Körbejár a pálinkás üveg,

mindenki iszik az új pár egészségére. A menyasszony mosolyogva kínálgatja a vendégeket a friss kürtös kaláccsal, csörögével. Legszebb ruhája van ma rajta, élénk színű gyönyörű viselet. Fehér fersing, fehér-pirossal dúsan himzett ingváll, tulipános, tarka selyemszállal kivarrt mejjrevaló, a kötény piros, kék és fehér szalagdíszítéssel. Haját piros, úgynevezett bécsi selyemszalag köti össze, fején gyöngyös pártá s pártája alatt violából, rezedából font élővirág koszorú.

Mikor a templomban megszólal az esketőre hívó harangszó, megindul a nászmenet a templomba, élén a menyasszonnyal, akit a nyoszolyó lányok karonfognak. Útközben a nász nép apraja nagyja énekel, a „csujogató“ asszonyok éles hangon kiáltják:

A menyasszony gyöngyvirág
Megnézheti a világot!

Vagy:

Ez az utca ékessége
A menyasszony tisztessége.

A házak ablakából s a kapukból kíváncsian nézegetik a szép felvonulást.

Az útkereszteződésnél már vár a vőlegény és nász népe a vigan muzsikáló cigány-bandával. A két nászmenet itt egyesül. A cigányok új nótába kezdenek, felhangzik a dal:

„Ez a kis lány eladó
Majd megveszi a zsidó
A zsidónak nem adjuk

Inkább:

Lakodalmát megtartjuk.“

A templomban komoly áhitat ül az arcokon. Szívből éneklük a zsol-tárt. Elhangzik a „holtomiglan, hol-

táiglan“ s a tiszteletes úr beszédjét sokan megkönnyezik. Vége a templomi szertartásnak. Az ifjú férj boldogan karolja át feleségét. A násznép hangos zeneszóval, kurjongatással indul a lányos házhoz. A pálinkás üvegekre most ismét sor kerül. Az örömanya tésztával kínálgatja vendégeit.

Az udvaron ezalatt folyik a tánc. Kipirúlt arccal járnak a csárdást, repül a sok egyrendű, kéttrendű fersing, lobog a sok bőszárú gatyá, peng a sarkantyú. Hát még a „gólyatánc“, a „hármás“, a „hetes“! Milyen szépek ezek a népies táncok, milyen kecsesen járnak a leányok, délcegen a legények. A legszebb tánc mégis a „csürdöngölő“. Férjiek járnak ezt a táncot boszorkányos ügyességgel, szinte nem is tudjuk mozdulataikat szemmel kísérni.

A tánc hirtelen megszakad, előállnak az ökrös szekerek, zöldággal díszítve. Az ökrök szarván egy-egy kürtös kalács, a szarvak végén színes selyemkendő. A házbeliek felrakják a szekerekre a menyasszony tulipános ládáját a szétbontott ágat és a többi holmit.

A násznagy előlép és hosszú versben bucsúztatja a menyecskét a szülői háztól. Nevében megköszöni a szülőknél minden jószágát járadtságát, szeretetét s végül áldást kíván rájuk, majd tovább búcsúztatja testvéreitől, rokonaitól, szomszédaitól. A könnyek megerednek, sír a menyasszony, sír az örömanya, de ez csak muló felhő, így szokás ez a lakodalomban.

Az első szekerre ül a vőlegény, ölébe a menyasszony, azaz most már hites feleség. Körülötte a szekéren a nyoszolyó lányok (nyüszölányok) és vőfélyek (vőfik).

Hangos ostorpattogással indulnak el. A cigányok húzzák a szép falusi nótákat. A jókedv mind szélesebb. Viszik a menyasszonyt új

otthonába, vőlegénye szüleinek házába (Györgyfalván az a szokás, hogy a fiatal pár a férj szüleinek lakik.) Amint megérkeznek, a kaput zárva találják. A „sujogáló“ asszony bekiált az udvarra.

Anyámasszony jöjjön ki
A nagykaput nyissa ki
Hoztunk kendnek segítséget
A fiának feleséget!

A kapu erre kitarul, a násznép belép, a menyecske megcsókolja férjének szüleit. Újból kínálgatják a háziak étellel, itallal a vendégeket. A cigány-banda muzsikál s a fiataltság itt is táncra perdül.

Az udvar végén ponyvákkal fedett hatalmas sátor áll. Itt lesz a vőlegény szülei által adott vacsora. A házbeliek terítenek a hosszú asztalokon, a menyasszony a sátor falát díszíti a magával hozott sok szép tarka háziszőttés vászonneművel. Sietni kell a munkával, mert esteledik és sok a dolog, hiszen 200 párt hívtak meg vacsorára.

A nyoszolyó asszony kézen fogja a friss menyecskét. Szép leeresztett hajfonatát kibontja és egy fakarika meg egy újjnyi fácska segítségével magas kontyba rakja. Nem leány már többé, nem illeti a lebontott haj, selyem kendő való a fejére.

Már majdnem sötét van, mikor megérkezik a menyasszony násznépe. Őket sem akarják beengedni, csak hosszabb tréfás alkudozások után nyílik meg számukra az ajtó.

Elveszett az egyik báránynak, — mondja a belépő násznagy — s az a gyanunk, hogy a kentek nyájába elegyedett. No ha így gondolják, nézzék csak meg izibe minálunk — szól a visszhang — és sorba mutogatja az „idegen bárányokat“ egy sántító vénasszonyt, szép fiatal lánykát s végül a menyasszonyt.

Nagy örömrivalgás fogadja a meglelt bárányt. A meghívottak mielőtt helyet foglalnának, az asztalnál átadják az esküvői ajándékot az új párnak.

A sátorban kigyúlnak a lámpák s kezdetét veszi a vacsora. A vőfélyek hordják szét a húslevest, a töltött káposztát, a süteményeket és az inni valót. Az első vőfély minden fogást tréfás mondokával előre bejelent. A cigány szakadatlanul huzza a szebbnél szebb népdalokat, a vendégsereg pedig étkezés közben is énekel. . .

Vacsora végeztével megkezdődik a menyasszonytánc. Elsőnek a násznagy kéri a menyecskét. Érdekes, hogy nemcsak a férfiak, hanem a nők is megtáncoltatják a menyasszonyt. Aki nem ad pénzt a tánc végeztével a menyasszonynak, az ígér valamit, pl. egy pár csirkét, szopós malacot, libát, stb. Az egyik jelenlevő jó verébfej nagyságú betűkkel papírra veti az ígért ajándékokat, melyeket az ígérők később valóban el is hoznak.

A menyecske már alig piheg a kimerültségtől. Egy-két fordulót járt csak minden táncosával, de nagy a vendég-sereg.

A cigány új táncnótába kezd, most kezdődik az igazi mulatság. Mindenki táncol, énekel, kurjongat, tetőpontra áll a vígság.

Egyszerre az egyik vőfély nagy hangon bejelenti, hogy nagy szerencsétlenség történt, a szakácsné megégette a kezét s nincs pénze gyógyszerre. Már jön is a szakácsnő egyik karja felkötve, másik kezében hatalmas merítő kanállal. Megcsörren a pénz a kanálban, mindenki ad tetszése szerint. Megérdemli a szakácsnő a gyógyszerre való — bár a kezének valójában semmi baja, — mert szinte hihetetlen mennyiségű ételt főzött, sütött s még milyen ízletesen.

Hajnalodik, sőt már a nap is magasan jár, de a jókedv nem hogy alább. Most is szilajon járnak a csüddöngölőt.

A györgyfalviak szépen mulatnak, bőven van ital, de köztük egy sincs, aki részeg lenne, vagy duhajkodna. Náluk a tánc és az éneklés jelenti a mulatságot. Korcsma nincs is a faluban.

Olyan jól eső érzés az a tudat, hogy itt tőlünk nem messze van egy kis falu, amely így megtudja őrizni — dacára a város közelségének — gyönyörű viseletét, szép régi szokásait.

Természetjáró jelvények,

az EKE gyopárdíszes
jelvényei, hasonló ke-
rékpárászlók és CFR
természetjáró-igazolvá-
nyok tagok számára

a központi irodában
kaphatók!

Kiránduláson
viseljük az egyesületi
jelvényeket!

Székelyföldi kiállítás Gyergyószentmiklóson

Az E. M. E. ezévi augusztusi vándorgyűlésével egyidejűleg komoly értékű népművészeti és egyházművészeti kiállítás nyílt meg Gyergyószentmiklóson. A népművészeti tárgyakon kívül székelyföldi fürdő- és üdülőhelyek hirdetőmenyei, borvizek, turisztikai térképek és egyéb, a Székelyföldre vonatkozó apróságok képezték a kiállítás anyagát, amelyet helyesen „Székelyföldi kiállítás“-nak lehetne nevezni.

A kiállítás egyrészt a központi katolikus elemi iskola épületében helyezték el. A belépőt az előcsarnokban Szervatius két újabb, kőbevésett domborműve fogadta. A falakon a gyergyói medence madártávlati képe és *Záruq Lukácsnak* értékes térképvázlatai; a Gyilkostó és környékének természetjáró térképe és más turista vonatkozású térképek. Mind megannyi rég nélkülözött munka az idegenforgalom szempontjából. A szemben levő falon ragyogó fényképek, többnyire régi templomi képek és fafaragások másolatai.

Szobor tiszafából

Az első szobában szöttesek fogadnak, *Brosz Alfonzné* gyűjteményéből, párnák, függönyök, te-

rítők, Gyergyó és Csík különböző vidékeinek jellegzetes motívumával. Ebben a teremben kapott helyett Lőrincz Gábor, a fiatal és tehetséges iparművész, aki kedves és ízléses fából készült, festett emléktárgyait hozta a kiállításra. *Lőrincz Gábor* székely motívumokat használ és igyekszik a „Sovenir fogmosó pohár“ és hasonló elképesztő ízléstelen emléktárgyakat fafaragásos, festett, ízléses székely apróságokkal helyettesíteni.

A kiállítás egyik legszebb termében *Szervatius* legújabb munkái állanak, melyeknek különleges értékét a gyergyói nyersanyag használata adja. Női alakja, gyilkostói tiszafából és egy női feje: a világhírnevet szerzett szárhegyi márványból készült. Mindkét anyagot Szervatius igen alkalmasnak találta a szobrászathoz. *Szabó József* remetei szobrász és iparművész kaolinba mintázott női feje nagy tehetségről tanuskodott. A falakon *Karácsony János* Nagybányán tanult festőművész képei mutatják a fiatal művész nagy reményekre jogosító fejlődését. Az egész kiállításnak *Gaál Ferencné* székely szőnyegei adtak keretet. Gaálné szőnyegei nem ismeretlenek az erdélyi közönség előtt. Kolozsváron, sőt külföldön több kiállításon nagy sikert arattak.

Krónikás pásztorbot

Egy másik teremben asztalokon remetei festékesek sorakoznak, a legrégibbtől a legújabbakig. Gyönyörűek az újabb remetei szöttes szoknya anyagok. Igen érdekesek Gyergyó különböző vidékeinek teljes népviseletei. Itt is láthatók a falakon Gál Ferencné és Papp Lóriné székely szőnyegek.

A következő teremben egy székely háztájnak majdnem összes kellékei láthatók. Ágypárnák, terítők, takarók, a falakon kulacsok, kancsók, Vákár László gyönyörű és változatos gyergyói és csiki varrottas gyűjteménye, ezenkívül varrottasok, Barabássy-né, Kiss Jánosné, Broszné és Madaras Istvánné gyűjteményeiből.

Kézifaragású ipari tárgyak, fakulacsok és egy havasi pásztor botja, amelyre gazdájának kése *egy egész farkaskalandot vésett fel*, csodálatos östehetséggel. A bot akár melyik múzeumban is helyet érdemelne.

Nagy feltűnést keltettek *Bányai Editnek*, Tüdös Klára tanítványának, női ruhatervei, amelyeknél a forma és vonalak megcsorbitása nélkül székely motívumokat és színösszeállításokat használ.

A turisztikai kiállítás termében Zárug István faragott turista emlékei és felvételei keltettek feltűnést, valamint Grósz Viktor jól sikerült fémmunkái. A falakat Borszék, Tusnád, Gyilkostó és a legutóbb fejlődésnek indult Sötétpatak fényképei és hírdetményei foglalták el. **b. i.**

Színek és arcok a székelyföldi kirándulásról

— *Adjon Isten egészséget!* — köszöntünk rá a Korond-fürdőn dolgozó öreg góbera. — Mit csinálnak itt?

— *Vetjük a téglát, villákat akarunk építeni, — mondja az öreg. — Síralmas képet nyújt a valamikor forgalmas Korond-fürdő. Egyetlen forrása mellett új, nagy padozott 25 × 15 méteres nagyságú fürdőmedence vizében alig néhány ember lubickol.*

Szejké

Üres fürdőtelep. Bedeszkázott ablaku lakóházak jelzik ma a régi hírneves Szejké-fürdőt. Az idén nem adtak engedélyt a fürdő megnyitására. Az erdő alján jókedvű jiatalok mulatnak. Udvarhelyiek.

Felkeressük a halhatatlan nevű székelyföldi író és turista Orbán Balázs sírját.

Az E. K. E. udvarhelyi osztályának nevében Bányai János üdvözli a központi turistákat és dr. Dobos Ferenc nagy vonásokban ismerteti Orbán Balázs munkásságát. Ezután Magyaros Géza mond emlékbeszédet, majd Beke Lajos üdvözli a székelyudvarhelyi kiküldötteket és az E. K. E. központja nevében Orbán Balázs kopjafáján elhelyezi a bábérkoszorút.

Udvarhely

Szűkös kis szobákban, de nagy kegyelettel őrzi Haáz Rezső tanár a székelyudvarhelyi tanítónőképző épületében a vármegyéből összegyűjtött és kiállított értékes műzeumi anyagot.

A múzeum az udvarhelyi székelység történetében fontos adatokat és tárgyakat mutatja be. A népművészet, székely ötletesség, gyer-

mekjátékok, népszokásoknál használt tárgyak, varrottasok, a collegium történetéből kiragadott, a diákéletet megőrkítő rajzok, gazdasági faeszközök s más érdekességek díszítik a kis múzeumot.

Fáradtságos és önfeláldozó munkát végzett az udvarhelyi diákság ezek összeszedésével, faluról falura járva Haáz Rezső vezetésével.

Nagycsomád

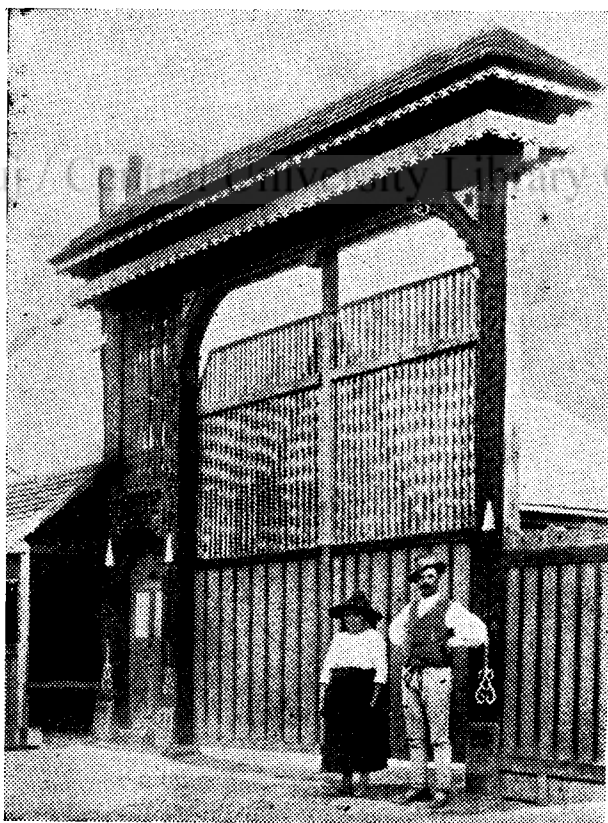
Az utolsó métereket tapossuk a Nagycsomád nyergén. Semmi kilátás nem nyílik, mindent felhő és köd takar. Az egyik fenyőcsoportból jüst száll fel, nézzük mi van ott? Fenyőfákból lóca, és tűz.

Hosszú szerpentinek után jól esik megpihenni. Nemsokára előkerül a „lak“ gazdája is: lázárfalvi székely. Aki a Csomádon járt, ismerheti. Borvízzel kínálja a vendégeket. A fenyő aljában hat gödör van, mind-egyikben egy-egy kőkorsó. Kínálja, de hiába, mert hideg az idő, nem „használja“ senki. Faragott fenyőbotokat kínál megvételre. Erre már akad rendelő nem is egy.

Igy él a székely...

Bálványos

A Bálványos vár alatt várjuk az eső csendesedését, ülünk a kocsi-ban. Valaki beszél az ajtón, majd be is kerül. 25—26 év körüli le-gény. Háromszéki.

Székely kapu Csikban.

— Hát maga mit keres itt? —
kérdjük tőle.

— Úgy volt az kérem, hogy a lábomat le akarták vágni az orvosok. Szegény ember vagyok, nem akartam elveszíteni ezt is. Jószívű emberek elhoztak szekéren ide, mert a lábaimon állani sem tudtam, megfagyott mindakettő. Feredőztem a Csiszárban és hat hét után már a hegyeket járom.

El is vezetett minket a Csiszárba. Egy évvel ezelőtt a kengőzfürdő építménye még jókarban volt. Különös, hogy ennek dacára, újjal cserélték ki. A székely elmondja, hogy egy bivaly tévedt a tavalyi házba, kettőt-hármat szippantott a kénzagból és aztán ottharadt. Le kellett bontani a házat, mert más-kép nem lehetett kihozni belőle.

Csíkсомlyó.

A somlyói kéttornyú nagy templomból orgonabúgás hallszik. Gyönyörű látvány a templom belsége. Az orgonáló barát még egy félórai orgonajátékkal kedveskedik.

A templommal szemben lévő székely múzeumban faragások, házimunkák, munkaeszközök, Csíkmege ásványainak gyűjteménye, templomi festmények, szobrok, kegyeszerek, mind külön szobában kiállítva. A székelyek munkája a multból. Sok fáradság árán készültek, de még nehezebb volt az összegyűjtésük. Vámszer Géza, a múzeumnak megteremtője és fejlesztője.

Egyeskő

— Na, végre maga is előkerült, Márton bá!

A vendégeket megillető tisztelettel áll velünk szemben az öreg Balánbánya vendéglőjében. Kétéltű bakancsa éhesen vicsorgatja felénk faszegeit. Borvörös a Márton bá orra és állandó jókedv ri le róla. Kicsi lovára felrakja csomagjainkat s nekiindul az Egyeskőnek. Alig érkezőnk fel, már is kérdez.

— Nincs-e valamire szükségük?

— Miért, Márton bá?

— Leszaladok Balánra, de hamar visszajövök. — Két órai kapaszkodó neki semmi.

A ház falára kifüggesztett táblára leszünk figyelmesek. „Márton bá megint nincs itthon.“ Az öreg hadilábon áll a betűvetéssel, nem is vette észre. Figyelmeztetésünkre vesz egy szénacsutakot és letörli a szegyenfoltot.

A Tisza kutya megkötve búslakodik. Megkérjük, miért kötö meg?

— Suly edd meg a varasbékáját, — kacsintgatott a lábasjóságra — egy kicsit megszidtam. (Karóval megigazgatta az oldalbordáit.)

Délben indulunk tovább a Gyilkostó felé, búcsúzkodunk az öregtől.

— Adjon Isten, Márton bá, jövőre megint eljövünk.

— Hát mán engedelmet kérek, ha valami nem úgy volt... én jóakarattal megtettem — mondja az öreg búcsúzóul. Aztán elválnak Márton bától. b. l.

Minden természetjáró kísérje figyelemmel az „**ERDÉLY**” hirdetéseit.

Sportüzletek, cipészek, divatárüzletek, fényképészek, könyvesboltok. Hentesek, konzervgyárak, kávésook, fűszer-, csemege- és cukorkaüzletek Szállodák, penziók, menedékházak, szanatóriumok, fürdők, fürdőhelyek.

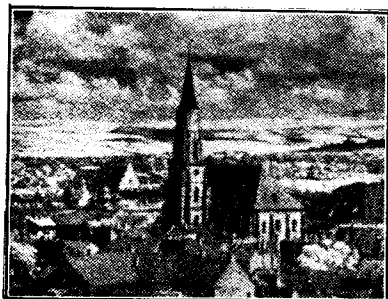
Az Erdélyben elhelyezett hirdetésekkel egyszerre többezernyi komoly kiránduló és vásárló figyelmét hívják fel magukra.

Az „**ERDÉLY**” a természetjárók, vadászok, sportolók kedvenc lapja.

Hirdetéssel olcsók és eredményesek.

Bolyongás a házsongárdi temetőben

Irta: Dr. PARÁDI FERENC.

Kolozsvár.

Milliónyi gyertya gyúl Halottak napján a házsongárdi temetőben. Tizezrek zarándokolnak a virággal borított sírok közé, hogy leróják kegyeletök adóját kedves halottaiknak. Kevés sír marad ilyenkor dísztelen és gondozatlan. Valaki mindig hullat egy szál virágot az elhagyott fejfákra és az árva sírra égő gyertyát állít.

A házsongárdi millió gyertya bűvös fénykört varázsol Kolozsvár fölött az égre és lent a rozsdás lombú kertben arcok és szemek ünnepi lángban égnek. Néhány óráig akkor mindnyájan a halottaknak élünk.

Éjszakára az apró gyertyák sercege hunynak el, a tündéri fény lassan mindenütt kialszik, az élők is nyugovóra térnek, csak a temető beszédes lakói: a sírkövek és fejfák uralják a temető csöndjét. A néma halottak fába és kőbe vésett követei ezek. Az elhunytak személyisége, élete és egész életüknek korszaka elevelednek meg előttünk a siremlékek által. Míg körülöttük az élők eltűnnek, egész korszakok elné-

mulnak, évtizedek, sőt századok ezer eseménye zajlik le, mögöttük a sirhant besüpped, — ők állanak és hirdetik az elhunytat: „született — élt — meghalt.“ Remény, bánat, öröm, csüggedés, vigasság és gyász váltakoznak a köveken. Megszokott szavak, rövid sorok és mégis annyi különfésülés az annyiféle elmúlt emberi élet között.

Ha megindulunk a sírok között, hamarosan rátalálunk egy kriptá falába épített köre a temető alapításának évéből: „Itt nyugszik Istenbe. Nyirő János fia Istók. Halála lött pünköszt havának 12 napján anno 1585.“ Ez a temetőnek legrégebbi fennmaradt köemléke. Sajnos, a kő állítását, hogy Nyirő Istók itt lenne eltemetve, meg kell cáfolnom, Nyirő János fia nem nyugszik e kő alatt. Sirhantja valamikor ott domborult Kolozsvár régi temetőjében a belvárosban, a hajdani várfal mellett. A kő is a várfalba volt befalazva a sír közelében. Amikor a város a múlt század közepén építkezések céljára eladta az ódon falakat, a kriptá tulajdonosa a Nyirő sírkövet ott találta a köbméterszámra vásárolt várfal-kövek közt. Így került a kis kő a kriptá építésekor annak falába.

A házsongárdi temetőt, mely eleinte egészen a Szent József-intézet mögötti várfalig húzódott, 1585-ben nyitották meg. A megnyitás után is néhány évig még sokan temetkeztek a város falain belül, többnyire a templomok körüli régi temetőkbe. Amikor a város fejlődésével ezek a temetők is beépültek, az egyetlen Nyi-

rő sírkövön kívül, melyet a véletlen és a kegyeletes kriptaépítő mentett meg, minden régi sírkő elpusztult. Az időrendben következő fennmaradt kő 13 évvel későbbi, **Rajta az évszám: 1598.** Ez alatt néhány sorban a gyászoló család jelenti, hogy „két gyermekek elnyugottanak az Istenben az Jézus Krisztus által, kinek agyon az Úr Isten boldogságos feltmadást.”

Ettől az időtől kezdve egyre több követ találunk. Itt van például Gritti Borbára sírja, mely

be olvadnak. Ez a jellegzetes stílus uralja több századon keresztül a Házsongárd sírköveit.

Míg a Gritti kő nagy vonalakban korának sírköveivel meg egyezik, a ráfaragott lányka ábrázolása egészen eredeti és szokatlan abban az időben. A lebegő szoknya helyett annak az időnek faragott nő-alakjai inkább merev, harangalakú ruhát viselnek. Szokatlan az is, hogy a lányka oldalt áll, pici topánkás jobb lába is oldalról s nem szemből látszik. Feje is balra fordul. Balkezével

A kolozsvári temető legrégebbi sírköve (1585.).

főle a megtört szívű apa a négy éves „szerelmes leánya“ emlékét őrző követ állított. A Gritti kő jellegzetesen reneszánsz típusú. Felül kis ereszt védi a felírást. Ez alatt úgynevezett olasz koszorúba foglalt dombormű, mely a kis Borbálát ábrázolja lebegő ruhával tánc közben. A koszorú két ágát alól rózsák fognak össze. Az írásnak nagy, olvasható betűi a kő többi részével művészi egység-

arca elé virágot emel, jobb karját pedig feje mögött magasra tartja. Az 1600-as évek merev, álló alakjaival ellentétben ez a kis dombormű csupa élet, csupa mozgás. A dúsan és merészen szétterülő ruha-redők feltétlenül a pergő forgásnak egy mozzanatát örökítették meg. E méreteiben és kivitelében szerény emlékmű elgondolásában teljesen egyedülálló. Az elmúlás súlyos terhe

helyett az élet jegyét viseli. Szomorkodó sirás helyett vidám táncra perdül a kis Borbára. Még halálában sem változik meg apjának szerelmes leánya. Ott is csupa derű, mosolygás és apjának egyedüli felvidítója.

A kis Borbára emléke.

Jellemző, hogy a régi sírkövek iránt már akkor sem éreztek kegyeletet. Lánya síremlékéhez Gritti a követ egy régi sírról szerezte. Hátlapjáról lefaragtatta a neki már felesleges régi felírást. Csak egy paizs-alakú szabócímer maradt meg, mely sokkal régebbi keletű, mint a kis Borbára emlékeztető felírás. A szabócímer nagy szabó ollót tartó kezét ábrázol. Különössége az, hogy nem jobb, hanem balkéz tartja az ollót, ami egyetlen más kővön sem fordul elő. A címer a Gritti felírásnál körülbelül harminc-negyven évvel korábbi keletű, tehát az 1500-as évek végéről szá-

mazhatik. Egyéb érdekessége mellett ez a címer egyúttal a kolozsvári temetőben fennmaradt legrégebbi céhjelvény.

Néhány évtizeddel később a temető sírköveinek nagyobb része csupa céhjelvényt ábrázol, mert a különféle céhek tagjai képezték abban az időben kincses Kolozsvár polgárságának legtekintélyesebb részét. Így a köveken a legkülönbélebb foglalkozások jelvényeivel találkozunk. A szorgalmas kereskedő, a tisztességes ácsmester, a tekintélyes „posztómető“, kádár, varga, mészáros, patikus, mind megjelennek a beszédes köveken. Egyiket, mint láttuk, az olló ábrázolja, másikat a mérleg, a többit a körző és vonalzó, a bárd vagy a mozsár. E kövek közül nagyon sok napjainkig fennmaradt, de még több pusztult el ép a legutolsó évtizedek alatt, mint azt különböző feljegyzésekből megállapíthatjuk.

16 · 26

A temető legelső tulipánja.

A kolozsvári temetőnek különös érdekessége a magyarok jellegzetes virágának, a tulipánnak korai jelentkezése. Álljon itt példaképpen mindazok számára, akik a tulipánt hollandus, vagy török eredetűnek mondják és egyúttal az egész magyar tulipán-kultusz kezdetét későbbi időre teszik, a Hintz Mátyás 1626. évbéli sírköve. Ennek reneszánsz pajzsán egy kéz ékes tulipánt tart. Míg más magyar ábrázolásokon a tulipánnal általában csak a tizenhetedik századnak későbbi időszakában találkozunk, a kolozsvári temető kőfaragói már az

1600-as évek elején következetesen alkalmazzák azt az előkelő nemesi jelleg kidomborítására. Épp úgy, mint ahogy a székely galambdúcos kapu is a nemzetségnek jelképe volt, a tulipán is bizonyos tekintetben az előkelőségnek és a magasabb társadalmi osztályoknak jelvényeként jelenik meg.

A tulipán kiváltságos helyzetének valószínűleg gyakorlati okai voltak. A ritka, pompás szirmu virág, a nemesi házaknak megbecsült kedvence s idővel jelképe, ép oly jellemző a nemes férfiak emlékkövein, mint a kiváló nőknél a liliom.

Vajda János, „a hegyek mestere“, az abrudbányai aranybányák felügyelője 1632-ben halt meg. Sírköve szívből kinövő tulipánokat ábrázol. A sírkő szövege mindkét jelkép: a szív és a tulipán eredetére utal. A „Magister montium“ — ahogyan a sírkő őt nevezi — nemes származású, jószívű férfiú hírében állott életében.

A liliom alkalmazására jó példa Vatai László feleségének, Borkának sírköve, melyre a gyászoló férj a női erények kiemelésére koszorúval körülvett háromágú liliomot faragtatott.

Mint ahogy az egyén jellemző tulajdonságai, foglalkozása, vagy a társadalmi osztály ismertető jegyei is kifejezésre jutnak a felírásokban és jelképekben, éppen úgy a századok egyes fontosabb eseményeit is megörökítették ódon temetőnk kövei.

A fejedelmi időkben a vallon zsoldosok által üldözött fiatal tógátus diák, akit a császári katonák minden igaz ok nélkül kiraboltak és levágtak a város közelében, egy feliratos kő alatt itt van eltemetve. Itt nyugsznak az Úrban a XVII. század borzalmas eseményének, a

pestis járványnak ártatlan áldozatai is: „Széchi Seress Istvánnak három szép gyermeki, kik 1646. holttak meg egymás után.“ Ugyanígy Baczy István mészáros uramnak házanépéből haton haltak el pestisben egyetlen esztendőben: a felesége, leánya, három más gyermek és a szolgáló leány.

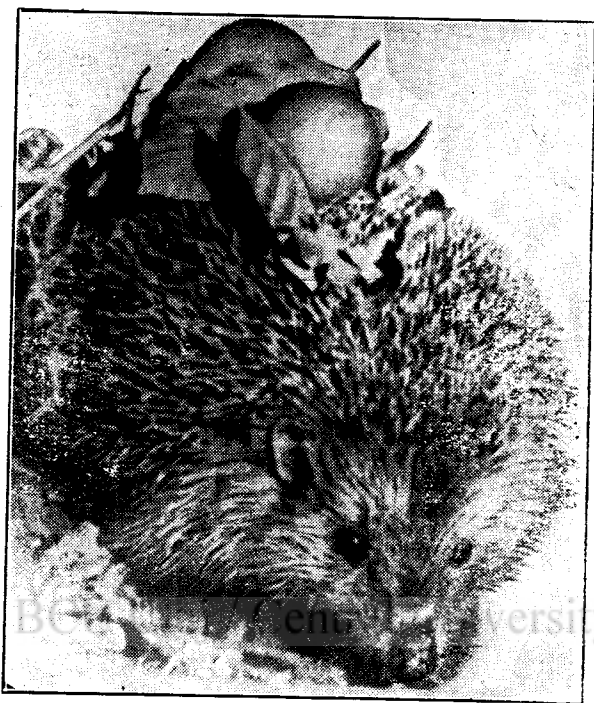
A temető sírjai közt nagy nevekkel is találkozunk, melyeknek pusztá csengéséből történelem árad: Tóthfalussi Kis Miklós, a nyomdász, Kovásznai Péter püspök, Huszti György, a történész és sokan sokan mások. Mennyi csodálatos érték, mennyi művészet és mennyi mult a kopott köveken!

És ez a sok felbecsülhetetlen kincs egyre pusztul. Nem egyenként, de tizenként tűnnek el a régi kövek. A családok kihalnak, a sírt nem váltják meg s az új tulajdonos örömmel veszi meg a régi követ, melyről csak a szerinte semmitmondó háromszáz éves felírást kell lefaragtatnia, s ezzel olcsón új követ nyer. Ha a kő az új tulajdonosnak sem kell, odakerül a temető sarkában egymásra dobált kövek közé a kő-temetőbe. Itt sokáig kopottan, törötten, megsebezve hever az egyetlen emlék, mely most is élő családoknak rég elfeledett őseiről, történelmi nevek viselőiről, vagy egyházaink és iskoláink nagyjairól ránk maradt: a pusztuló sírkő.

A következő halottak napján ismét megindul a népvándorlás a temető felé. Meggyúlnak a gyertyák, tarka virágok borítják a néma sírhantokat, ezren és ezren rójják le kegyeletök adóját eltávozott hozzátartozóik iránt. És senki sem veszi észre, hogy a régi sírmlékekből, melyek erős szálakként kötöttek multunkhoz, mennyivel kevesebb lett.

NÉZZÜNK KÖRÜL

A sündisznó legendája

Téli elelmet gyűjt a sündisznó.

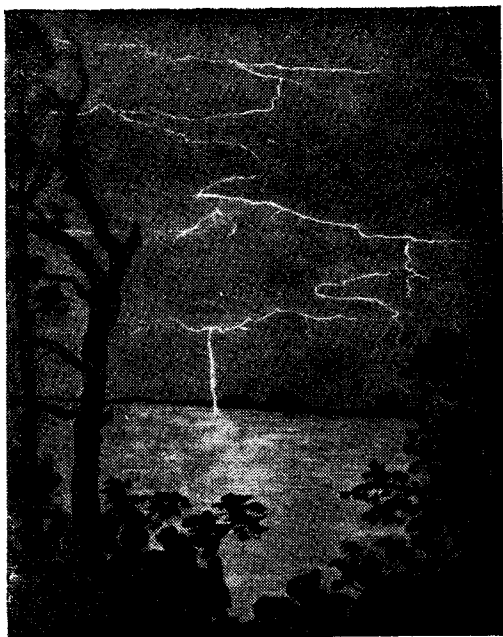
landok tüskéjre venni. A tudósok bölcs utasítására kitörölték tehát az iskolakönyvekből ezt a kis almagyűjtő-történetet, s a gyermekek sündisznó nélkül maradtak. Időközben azonban sokat fordult a világ. Egyes állatmegfigyelők megállapították, hogy az állatok nagyrésze másként viselkedik fogságban, mint a szabad természetben. Az a megfigyelés tehát, amely fogságban lévő állatokra vonatkozik, teljesen hamis. A zárt ketrec miatti helyhez-költésen kívül az is befolyásolja az állatokat, hogy minden fejtörés és fáradtság nélkül juttatnak élelemhez. Így elmaradnak azok a jellemző hagyományok, amelyekkel még őseik biztosították életüket. Egy mai tudósnak az is eszébe jutott, hogy ne fogságban tartott, hanem szabadon élő sündisznót figyeljen meg. Lassanként annyira összebarátkozott a környéken sürgölődő sündisznócsaládokkal, hogy életmódjukat állandóan figyelemmel kísérhette. Anélkül, hogy etette volna őket, vagy más módon kedveskedett volna nekik, a kis állatok annyira megszokták a tudóst, hogy félelem nélkül közeledtek rendes útvonalaikon és folytatták hagyományos életmódjukat. Több évi barátkozás után már rejtekhelyeiket sem titkolták előtte, s így végignézhetette a kedves jelenetek egész sorát, amint tüskés barátai nagy buzgalommal hurcolkodtak fészkeik felé. A nagyszámú fényképpelvétele közül bemutatjuk azt, amelyik a régi iskolakönyvek legendáját igazolja: A sündisznó almát visz tüskéin téli vacka felé.

Régi, elemi iskolai olvasókönyvek furcsa történetet meséltek el a sündisznóról, a kertek kedves vendégéről. Azt állították, hogy ősszel, amikor a természet levetkezi nyári ruháját, a sündisznó is készülődik téli nyugalmára. De mielőtt visszahúzódna jól előkészített vackába, nagymennyiségű élelmet visz haza. Az iskolakönyvek még azt is elmesélték, hogy a sündisznó meglátogatja ilyenkor a gyümölcsöskerteket és tüskés hátára mindenféle gyümölcsöt, főleg almát tűzdelve sétál haza. Ezt a kis történetet elolvasták nagy tudósok és megállapították, hogy jele sem igaz. Mert ők alaposan megfigyelték fogságban élő kedvenc sündisznóikat és azok még egy fia vackort sem voltak haj-

Film a villámról

A régi képeken a villám cikcacos alakban jelenik meg, hegyes szögekkel. A tünemény gyorsasága nyilván akadályozza a pontos megfigyelést. Csak a fényképczés tüntette el ezt a hamis képzetet. Nagyjában Schiller költői képét erősítette meg, a kigyóalakot; azonkívül sokféle elágazással jelfordított fához hasonlónak is mutatta a villámot. Ez megfelel annak a látványnak, amit egy erős induktor szikrái nyújtanak a fizikai laboratóriumban. A fényképeken olyan villámsugarat is felismertek, amelyek egyik felhőtől a másikig terjedtek; némely villám fősugara villásnak bizonyult.

Az utóbbi években az „időnagytó“ segítségével néhány új merethez jutottak. Az „időnagytó“ lehetővé teszi, hogy egy másodperc alatt több ezer felvételt készítsünk; bizonyos tekintetben a gyors folyamatok mikroszkópja ez. Így tudjuk már, hogy a tulajdonképpeni villámot előzetes kisülés vezeti be; ez a felhőből ered és finom fényvonalakban ágazik széjjel. Mintha kinyújtaná csápjait, hogy megtapasztalja, a föld melyik helyén számíthat barátságos fogadtatásra. Az előjáték után azonban — s ez rendkívül figyelemreméltó — a főkisülés nem a felhőből, hanem a földből indul ki s egy korábbi ág útját követi, mely megmutatta a kedvező időjárási viszonyokat. A fősugárral együtt új ágak is indulnak a felhő felé.

Fényképfelvétel a villámról. (Természet Világa c. műből.)

A természetjáró munkája

Az „Erdély“ idei első számában Bányai János tollából közöltünk cikket arról, hogy az öntudatos természetjáró milyen értékes munkát végezhet fáradság nélkül földünk és népünk ismertetése terén. A kiváló cikkíró a helységnevek eredetének kiderítéséről vett néhány példát. Ilyen adatgyűjtésre természetjáróinknak rengeteg alkalmuk van. Barangolásaik közben olyanokkal kerülnek összeköttetésbe, akik vidékük egy-egy eldugott és a világ előtt ismeretlen szokását, valamely vadontermő növény különleges felhasználási módját, eredeti népi ételek készítését, elnevezéseket, szavakat, háziipari eljárásokat említik előttük.

Ismételten felhívjuk tehát a természetjárókat, hogy különlegesnek, vagy hasznosnak tartott tapasztalataikat közöljék lapunk szerkesztőségével, hogy az „Erdély“ hasábjain azok a nyilvánosság elé kerüljenek s egy-egy apró téglát jelentsenek abban az épületben, amelyet hivatott szakembereink építenek népünk és földünk ismereteiből.

D. I.

EGYESÜLETI ÉLET

Tagozataink munkája

A tordai osztály élete.

Jelszó: „Minden vasárnap!”

Az E. K. E. tordai osztálya ez-
idén igen lelkes természetjáró
munkát kezdett. A cél: Lehetőleg
minden vasárnap kirándulást szer-
vezni, mert a nyár rövid, s az Ara-
nyosvölgy híresség természet-
kincsei megérdemlik, hogy mi-
nél több természetbarát keresse
fel minden egyes helyét. Az
ilyen kirándulások nemcsak a
természet szépségeinek megismerésére adnak alkalmat, de egyéb-
ként is sok kellemes órát szerez-
nek, s humor is akad bőven indu-
lástól — érkezésig.

Az idei első nagyobb kirándu-
lás a Szeben melletti gyönyörű
Hohe Rinnére vezetett, amikor is
a résztvevők nagyrésze azzal a be-
nyomással jött haza, hogy szép az
a Hoherinne, szép, de vajjon
hogyan nézhet ki? ... A kirándulók
egyrésze ugyanis olyan szülőkből
állott, kiknek gyerekei szebeni is-
kolákban járnak, s ezek kedvéért
többet töltött a társaság Szeben-
ben, mint a Hoherinnén.

A másik nagyobb kirándulás az
Aranyosvölgy legmagasabb hegy-
csúcsára, a néha nyáron is hóbo-
rított **Muntele mare-ra** vitt. Külö-
nösen hangzik, de a tordaiak kö-
zül eddig nagyon kevesen voltak a
közeli, legendás nagy hegyen. E so-
rok írója is csak úgy jutott el,
hogy egy 30 tagú társaságot tobor-
zott a nyáron. A „Coltul rotund”
után szép erdős oldalon vezet föl

az út, pompás fenyveseken át, a
csúcsra. Itt a gyönyörű „Éneklő
sziklákön” pihent meg a társaság.
majd a csúcs legmagasabb pontját
mászta meg különösebb fáradság
nélkül. A kirándulás egyik epizódja
a legszórakozottabb hegymászónk-
nak jól végződött kalandja volt.
Szórakozott vezetőnk ugyanis már
az első felvétel után elhagyta
fényképező gépét. Szerencsére a
havasok népétől lehet becsületet
tanulni: Mire visszaértünk a Tu-
ring Club kellemes menedékhá-
záig — ott volt a gép. Egy havasi
lány találta meg és hozta a mene-
dékházhoz.

A Búvópatakhöz rendezett ki-
rándulás is tele kocsival indult.
Igaz, hogy a társaság egyrésze a
Városerdőnél lemaradt egy hordó
sörrel és megfelelő mennyiségű bo-
rokkal súlyosbítva. A „valódi” ter-
mészetjárók azonban hamar célhoz
értek. A Búvópatak kifolyásánál
dr. Bodoczy Károly ismertette dr.
Balogh Ernőnek a Búvópatak bar-
langjáról lapunkban megjelent
cikkét. Ezután a befolyás válto-
zatos szépségű völgyébe kapaszko-
dott fel a társaság. Még aki azelőtt
járt itt, az is újlag elámult a
többméteres, pompás vizes lát-
tán. Mindnyájan örömmel füröd-
tünk meg az összefolyó hegyipa-
takok által alkotott kis tóban.

A három „nagy túra” mellett az
osztály számos kisebb kirándulást
is szervezett — minden derűs va-
sárnap. —

LAPSZEMLE

A székelyudvarhelyi „Székelység” lelkiismeretesen folytatja kilenc éve megkezdett célkitűzéseinek megvalósítását: A székelyföld széleskörű és alapos ismertetését. A legutóbbi 9—10. összevont számban ifj. Ferenczi István özv. Cserey Jánosnéról, a Székely Nemzeti Múzeum alapítójáról emlékezik meg. Sántha Alajos az első bukovinai bortermelőről: Mártonffy Mór székely papról ír. Székelyföld kutatása, Irodalom és lapszemle, „Lármafa” és „Góbéságok” egészítik ki a számot. Az előző számokban több utalást olvashatunk Egyesületünk életéről, téli előadássorozatainkról és különösen a Székelyfölddel kapcsolatos cikkeinkről.

Ugyancsak Brassóban jelenik meg a „**Brassói Turista**” is, amelynek negyedik száma épen lapzártá előtt érkezett. A folyóirat a *Brassói Turista Egyesület*nek hivatalos lapja. Így részletes ismertetéseket találhatunk számaiban a testvéregyesület életéről. Különösen menedékházainak mozgalmas napjai nyerne érdekes megvilágítást a rövid hírekben és hosszabb cikkekben egyaránt. Az idei közlemények nagyrésze az egyesületnek két „házi havasáról”: a Nagykőhavasról és a nemrégiben még

alig ismert, de az egyesület által sikeresen népszerűsített Bolnokról szólnak. De helyet kapnak Csík, Fogaras és Háromszék hegyei is. A cikkírók közül különösen Székely Géza, dr. Takáts József, dr. Dobay Béla, Róna Jenő, Hayn Béla, Paulusz Ferenc, Papp Ernő, Baczoni Géza és Bartók Árpád neveit emelhetjük ki. A lapnak különösen megemlítenő értéke, hogy nemcsak szűkebb körével törődik, hanem híreiben figyelemmel kíséri a távolabbi vidékek, sőt a külföld természetjáró irodalmát és eseményeit is.

A Brassóban megjelenő „**En-cián**” folyóiratnak az idén már 10 száma érkezett be eddig szerkesztőségünkbe. Ezek közül több kettős szám. Az egyébként önálló lap aradi, brassói, nagyvárad, helyes, nagyszalontai és kolozsvári természetjáró-egyesületek hivatalos közleményeit tartalmazza. Ezenkívül több tartalmas cikket közöl a természetjárással, természeti megfigyelésekkel, és a sportok egészségtanával kapcsolatban. Erdélyi Ferenc Czárán Gyuláról írt több folytatásban ismertetést. Orosz Endre a meteoritekről, Tripsó Sándor és Morvai Árpád a Bihar több részletéről, gr. Logothetti Oreszt az Arad-

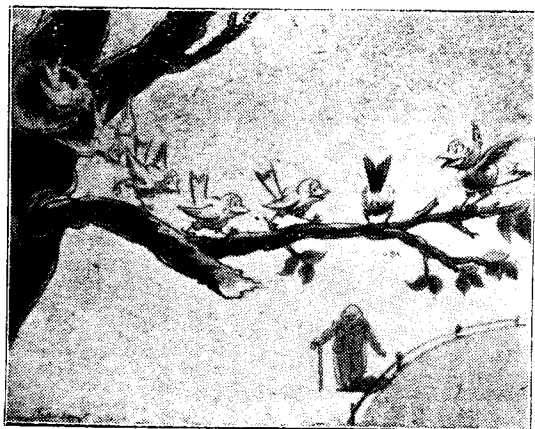
Elismerten leg-
szebb munka csak **Balázs Ernő** modernül berendezett
fényképezési laboratóriumában készül. Kolozsvár-Gluj, Strada Memorandului 12.

Dúsan felszerelt raktár az összes lényképezési cikkekben. Modern műterem. Dísz tárgyak.

hegyaljáról, Tomcsányi Béla a Bucsecsről, Tóth Ferenc a Zsilvölgyéről, Jakab Antal Brassó és környéke nevezetességeiről, Révai Ernő a cseppkőbarlangok életéről, és Baczony Géza az Ünökőről írt részletesebb cikket. Ördögh Sándornak egy hármásban átélt többnapos csónakkirándulása az Olton érdemel különös figyelmet. Ezenkívül számos névtelen közlemény és bő híryanag gazdagítja az „Encián” hasábjait.

A „România” október havában megjelent 6—7. száma a román tengerparti fürdőkkel foglalkozik, szebbnél-szebb felvételekkel illusztrálja az ország fürdőit és szállodáit. Teljes egészében közli a Nemzeti Turista Hivatal igazgatósága mellett működő Felsőbb Turista Igazgató Tanács május 16-án tartott ülésének beszámolóját. Klisék kíséretében vezet el a Berni, Párisi és Berlini kiállítások román termeibe.

Novemberi jelenet a sétatéren

Halló, Gyerekek!
Végre egy kopasz fej!

„Hai la Drum” címen a nemrégiben elismert fiatal egyesület, — melyről lapunk más helyén már megemlékeztünk, — ad ki lapot. Tartalmában az egyesületi élet és néhány jól sikerült Brassó-környéki kirándulás tükröződik. Lelkes szavakkal emlékezik meg a Csukás-hegy új menedékházának építőről. A társegysületek híreinek külön hasábjakat szentel a lap. Eddig 3 száma jelent meg.

„Die Karpathen” című német nyelvű folyóirat a Szlovákiai Kárpát Egyesület hivatalos lapja. A hivatalos közleményeken kívül számos érdekes hírt olvashatunk az egyesület legutóbbi eseményeiről. Különösen érdekesek azok az utalások, amelyek a lengyelek által 1920-ban és 1938-ban elfoglalt és nemrégiben Szlovákiához visszacsatolt Magas tátrai kirándulóhelyekre vonatkoznak. Az idei 1—4. összevont szám a Dunajecz-szorosnak hasonló hátrá változásairól emlékezik meg. E számban az egyesület a 76 éves Franz Johann hivatásos hegyi vezető halálát gyászolja. Nitsch Mátvás a Lomnici-csücs nyugati falának idegfeeszítő megmászásáról ír. Néhány személyi változásról is értesülünk. Az egyesület irányítását az idén többnyire németek veszik át. A magyar felvidékhez csatolt menedékházak sorsáról is megemlékezik a lap. A híryanagban a fejlett szlovákiai természetjárás és sziklamászás eseményeivel találkozunk.

HIREK

AZ E. K. E. központi propaganda szakosztálya november hónapban megkezdi vetített képes előadássorozatát. Az előadásokat minden héten csütörtökön este 8 órakor tartja a Református leányfőgimnázium, Str. Bratianu 24/a. sz. II emeleti nagytermében. Az előadások napját és tárgyát a napilapokban közöljük.

A Nemzeti Turista Hivatal Igazgató tanácsának 1939 május 16-iki ülése.

A „Romania” 1939 október havában megjelent június—júliusi száma teljes egészében közli az O. N. T. igazgatótanácsának beszámolóját. Vintila Parascivescu, az ONT igazgatója a turista törvények fontosabb szakaszainak idézésével tartotta meg az ONT 1938. évi működéséről szóló beszámolóját. Románia fürdő, üdülő és kiránduló helyeinek népszerűsítésére 338.000 darab, több nyelven írt nyomtatványt adtak ki. 30.000, Románia különböző vidékeit ábrázoló falitáblát osztottak szét úgy kül-, mint belföldön, melyek az ország szépségeit hirdetik. Fontosabb kiránduló helyeink megközelítésének könnyítésére 25 féle térképet nyomtattak. Az Európa nagyvárosaiban szervezett O. N. T. hivatalok népszerűsítő munkája is eredménnyel járt; közel 10.000 külföldi kiránduló kereste fel országunkat. A külföldi csoportokat szakavatott vezetők irányították az országban. A Duna deltáját 180 külföldi vadász kereste fel, szép emlékekkel távozva onnan.

A természetjáró törvények értelmében az ONT kiállításokat rendez az országban és résztvesz a külföld ilyen irányú kiállításain, továbbá segítyez minden természetjárással kapcsolatos megnyilvánulást és a természetjáró egyesületeket. Az ONT hét külföldi kiállításon vett részt és Bukarestben 3 ilyen kiállítást rendezett nagy erkölcsi eredménnyel. A természetjáró egyesületek számát 40-re emelte és több egyesületnek szerezte meg a jogiszemélyiségét. A Kisantant és Balkán-szövetség öt természetjáró kongresszusán vett részt, melyek közül kettőt Bukarestben maga rendezett.

A Nemzeti Turista Hivatal a rendelkezésére álló anyagiak arányában elismerésre méltó munkát fejtett ki a természetjárás és az ezzel kapcsolatos munkaterületen.

A beszámolóban felsorolt törvényeknek vannak más, az egyesületekre vonatkozó szakaszai is. Ezen törvényszakaszok² végrehajtása az O. N. T. költségvetését túllépi, miért is azok még megvalósulásra várnak, mint például: A természetjáró egyesületek menedékházainak fenntartása és fejlesztése, az egyesületekre bízott turista területek karbantartására adandó segély és hidak javítása. A törvény a menedékházak adómentességét is biztosítja, amely rendelkezésének gyakorlatba vitelet azonban mai napig nem tapasztaljuk.

Sajnálattal kell megállapítanunk, hogy ezek a hiányok meg-

bénítják az egyesületek fejlődését és mozgékonyágát. Az egész ország természetjáró mozgalmának érdekében annyira nélkülözhetetlen menedékházak fentartására, fejlesztésére, utak és hidak karban tartására a menedékházak jövedelméből nehezen összegyűjtött összegeket különböző adókra költik el a menedékházzal rendelkező osztályok. A turista törvény 52. cikkének c) és e) pontja a gyakorlatban éppen ellenkezőleg fest. Például az 1936. évben, a törvény értelmében menedékházi adómentességre beadott kéréseink még a mai napig sincsenek elintézve. Az egyre súlyosodó adóterhek miatt a menedékházzal rendelkező egyesületek munkássága abban merül ki, hogy a különböző adókra szükséges fedezetet előteremtse. A Nemzeti Turista hivatal hiába tesz meg mindent a természetjárás érdekében, ha a mozgalmat a törvénnyel ellenkező gyakorlat teljesen megbénítja és a menedékházakat pusztulásra ítéli. Az országos természetjárás érdekében a törvény kivitelét kell megkönnyíteni. Ma a pénzügyminisztériumon keresztül kell eredménytelenül küzdeni egy már érvényben levő törvény gyakorlatba viteléért. E helyett a Nemzeti Természetjáró Hivatal által elismert menedékházak adómentességét ismerje el azonnal minden további eljárás nélkül az illetékes helyi adóhivatal az O. N. T. igazolása alapján.

A jelenlegi rendezetlen adómentességi viszonyokból származó károkat az egész ország természetjáró-mozgalma sinylí meg, mert a menedékházzal bíró egyesületek a súlyos és törvénytelen terhek miatt nem tudnak fejlődni, alkotni, dolgozni a követelményeknek megfelelően.

Szerkesztő bizottság alakult. Az EKE központi szerkesztősége az Erdély eddigi szerkesztői mellett az egyesület és a folyóirat állandó kapcsolatainak szorosabbá tételére a tisztikarból szerkesztőbizottságot jelölt ki. A szerkesztőbizottság állandóan figyelemmel kíséri nemcsak az EKE, hanem a társegyesületek tevékenységét is és a lap olvasói körében oly szellemi légkör megteremtésén munkálkodik, amely a központ és az összes vidéki osztályok tagjait a lap szerkesztésében és fejlesztésében tevékeny részvételre serkenti.

Szerkesztő bizottság: Dr. Tavasz Sándor, dr. Balogh Ernő, Brüll Emánuel, Husz Ödön. Szerkesztő: Dr. Parádi Ferenc.

A tordai-hasadéki menedékház új kezelője Balogh József. A menedékház vízvezetéki és W. C.-berendezési munkálatai befejeződtek. A fürdőszoba berendezése elmaradt a jövő évre. A menedékházban egyágyas szoba tagoknak 35 lej, vendégeknek 55. Kétágyas szoba 65—95 lej, háromágyas szoba 90—145 lej. Kedvezmények 7 nap után 10%, 14 nap után 15%, 21 napnál hosszabb tartózkodás esetén 20%. Priccsen 10—15 lej. A Turistaszövetségben leigazolt s menedékházzal rendelkező egyesületek tagjai a tagsági igazolványba beragasztott F. S. T. R. bélyeg ellenében a vendégeknek megállapított árakból 25%-os kedvezményt kapnak.

A bolnoki menedékházban a Brassói Turista Egylet 2 szobát rendezett be kirándulók számára; egyiket két ágygal s a másikat három ágygal. A szobák árai: Két ágyas napi 120 lej, három ágyas napi 180 lej. Külön egy ágy ára 80 lej.

A Természetvédelmi Bizottság rendelete alapján a tordai-hasadékban csak a Hesdát-patak melletti főúton és a két nagy barlanghoz vezető mellékúton szabad a közlekedés. A védett területeket két pásztor őrzi. Az örök utasításait minden turistának kötelessége betartani. A rendeletek ellen vétőket kihágás miatt megbüntetik. — Az Erdélyi Kárpát Egyesület turista szakosztálya az ősz folyamán a hasadéki nagybarlangokhoz vezető ösvényeket korlátal látja el s a vashíd mögötti forrást is szabályozza.

Új útjelzés készül a Nagykőhavas és Rence között. A szükséges előmunkálatokra a B. T. E. megtette a lépéseket.

Új menedékház. A Román Turring-Club kolozsvári tagozata 1939. augusztus 20-án avatta fel a máramarosi havasokban régen szükségessé vált Prislopi (1413 m.) „Bogdán Vodă“ menedékházat.

A „Romania“ 1939. 4—5. száma közli a jogiszemélyiséggel bíró 35 romániai turista egyesület névsorát.

„Brassói Turista“ címmel újból megjelent Brassóban a B. T. E. folyóirata. A lapot Székely Géza, a „Brassói Turista Élet“ volt szerkesztője jegyzi.

LEGÚJABB HIREK

Fényképező EKE-tagok figyelmébe!

A Marosszéki osztály fénykép-versenye.

Az Erdélyi Kárpát Egyesület marosszéki osztálya Marosvásárhelyen 1940 január hó folyamán rendezi meg IV. fénykép-versenyét és kiállítását.

Feltételek:

1. A kiállításon és versenyen csak E. K. E. tagok vehetnek részt.

2. A versenyben három csoport vesz részt:

I. Néprajzi csoport: kapuk, házak, haranglábak, jellegzetes felvételrészletek, falusi életképek, férfi arcok stb.

II. Tájfelvétel: Tájképek, tavak, templomok stb.

III. Turista felvételek: Kirándulások egyes mozzanatait megörökítő képek u. m. menetelő, pi-

henő stb. turisták, megfelelő háttérrel.

3. A versenyen résztvevők egyúttal a kiállításon is résztvesznek.

4. Minden résztvevő tetszés szerinti számú képet küldhet be. A legkisebb méret 18×24 cm. beke-retezve, vagy erős kartonlapra ra-gasztva.

5. Minden beküldött kép hátlap-jára a következő adatokat kell írni: a csoport száma (I., II. vagy III.) a jellege s a kép címe. Ugyan-ezek az adatok arra a borítékra is rávezetendők, amely a versenyző nevét és pontos címét tartalmazza.

6. A képen a pályázó neve nem szerepelhet.

7. A beküldési határidő 1939 december 31.

8. A képek a következő címre

küldendők: Societatea Carpatină Ardeleană, Secția Mureș, *Târgu-mureș, Str. Kogălniceanu No. 13.*

9. A beküldött képeket három tagu bíráló bizottság értékeli és díjazza. Minden csoportban a bíráló bizottság három érmet oszt ki és elismerő levelet ad.

10. A bíráló bizottság a díjnyertes képek negatívját a díj kiadása előtt bekérheti.

11. Minden pályázó egy csoportban csak egy díjat nyerhet.

12. A verseny eredményét a rendezőség a Kárpát Egyesület folyóiratában az „Erdély“-ben és esetleg 1—2 napilapban teszi közzé.

13. A díjnyertes képek leközlési jogát fenntartja magának a rendezőség.

14. Nevezési díj személyenként s tekintet nélkül arra, hogy hány csoportban versenyez 50 lej, mely összeg a képek beküldésével egyidejűleg postabélyegben is beküldhető.

15. A beküldött képeket a rendezőség a legnagyobb gonddal kezeli, azonban a képek esetleges megsérüléséért felelősséget nem vállal.

16. A képek beküldésének tényével a versenyzők minden külön nyilatkozat nélkül elismerik jelen feltételek elfogadását.

Új menedékház. Az A. D. M. I. R. Cămpulung-Muscel-i osztálya 1939 augusztus 13-án ünnepélyes keretek közt tette le a Jézer-tó partján (2130 m.) tervezett, 30 személy befogadására alkalmas havasi kőmenedékház alapkövét. A menedékház a Jézer—Papusă hegyvonulat szívében készül.

„**Hai la Drum**“ név alatt megalakult turista egyesület elnyerte jogiszemélyiségét. Székhelye București, Str. Smeului 5. Az egyesület 133 tagot számol és folyóiratot ad ki az egyesület neve alatt.

A Román Sísövetség, az Országos Testnevelési Főiskola, az Országór Szervezet és a Katonai Előképzősök vezetőségével közösen az ország sí-oktatásának egységes rendszerbe foglalására, sí-képző tanfolyamot rendez a Bucsecs alatti D i h a m u l - o n . A szövetség a tanfolyamra meghívta a szövetségben igazolt egyesületek 3—3 tagját. A tanfolyam ideje alatt a résztvevők teljes ellátást kapnak a Sísövetségtől, míg az utiköltség a résztvevőket, illetve az egyesületeket terheli. Az EKE három székelyföldi versenyzőjét küldte a tanfolyamra.

Új útjelzések a Biharban. A T. C. R. „Frația Munteană“ osztálya Biharfüredi kiindulással több új útjelzést készített a következő útvonalakon: 1. Kirligata—Kusztracsúcs. 2. Jadolínák. 3. Muncel—Dregánvölgy—Ördögmalom. 4. Pojeni-csúcs—Cornul Muntelui—Oncsászai csontbarlang. Az elhelyezett útmutató táblák kilométerekben és időtartamban útbaigazítást adnak a turistáknak.

Az E. K. E. új tagsági igazolványa: Hivatkozással folyóiratunk 3. számában közölt híradásunkra, ismételten felhívjuk a központi és vidéki osztály tagjainak figyelmét, hogy az E. K. E. tagságával járó menedékházi és bármely más kedvezményeket csakis az új arcképes igazolvány alapján élvezhetik. Esetleges kellemetlenségek elkerülése végett minden tag váltsa ki a központi, illetve vidéki titkárságtól új tagsági igazolványát. Az új igazolvány érvényesítendő minden évben a megfelelő titkárságnál.

Csillagtúra: a kolozsvári „Gyopár“ turista egyesület 1939. október 29-én tartotta meg az év második csillagtúráját. Az öt csoportból álló csillagtúra E. K. E.-

forrás végcellal Kolozsvár dél és délnyugati részein fekvő különböző kiránduló helyek érintésével tette meg a 11—14 km. hosszúságú útvonalat. Résztvevők száma 52 volt.

A Sízövetség közgyűlése: 1939. október 29-én tartotta meg a Sízövetség évi közgyűlését, mely az ország sífejlődésére nagy horderejű újítást határozott el. Az ország területén hét sákerület fog működni és pedig: 1. Bucsecsi kerület Sinaia székhellyel, 2. Brassói kerület Brassó székhellyel, 3. Fogarasi kerület Nagyszeben székhellyel, 4. Bánáti kerület Resica székhellyel, 5. Nyugati kerület Kolozsvár székhellyel, 6. Besztercei kerület Dorna-Vatra székhellyel és 7. Máramarosi kerület Máramarossziget székhellyel. A kerületekhez tartozó megyék neveit és az egyes kerületek elnökeit később határozzák meg, illetve választják meg. Az új kerületi beosztás nagy kihatással lesz az ország síéletére. Alkalmat ad a kerületi kisebb egyesületek működésére és új versenyzési lehetőségeket nyújt.

Nemzetközi természetjáró egyezmény. A Mon. Of. 1939. november 1-i, 253-ik száma törvényrendeletet közöl, amely megerősíti a Görögország, Jugoszlávia, Románia és Törökország között 1938. április 15-én megkötött természetjáró egyezményt. Az egyezmény szerint, mely a szerződő államok közötti természetjáró kapcsolatok szorosabbá tételét célozza, a négy állam elhatározta, hog:

1. Különleges, ugynevezett „turista“ útlevelet honosít meg a négy állam között, amelynek díja Görögország részére 300 drachma, Jugoszlávia részére 100 dinár, Románia részére 300 lej, és Törökország részére 400 piaszter.

2. Ahol a vizumkényszer nem szünt meg, a négy állam között „Turista“ vizumot vezetnek be. Ez a vizum legalább 3 napi ott tartózkodásra kötelez (maximumot nem említ) és a görögországi 30 drachmába, a jugoszláviai 10 dinárba, a romániai 30 lejbe és a törökországi 40 piaszterbe kerül.

3. A „Nemzeti Turista Hivatal propaganda osztályai“ révén megkönnyítik az egyezményt aláíró országok között a természetjárás népszerűsítését.

4. A természetjárás népszerűsítését szolgáló anyagok, u. m. fényképek, tájékoztatók, plakátok, kalauzok, stb. vámmentesek.

Az egyezményt aláíró államok megállapodnak abban, hogy:

külön vasúti árszabályzatot alapítanak meg a Balkán-Egyezmény államai részére.

A csoportos utazások alkalmával külön vonatokat bocsátanak a rendezőség részére és csökkentik az utazási díjakat.

Szállítási kedvezményt adnak az olyan kiállítások, nemzetközi vásárok részére, melyek a szerződő országok nemzeteinek kölcsönös megismerését célozzák.

Az egyezményt meghatározatlan időre kötötték és felbontásához három havi felmondás szükséges.

Pipere, háztartási és fényképészeti
cikkekben a legdúsabb raktár az

Emke Drogériában
Kolozsvár-Cluj, Piaja Unirii

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Olvasóinkhoz. Vegyünk részt minél nagyobb számban az Erdély szerkesztésében. Más helyen is felhívtuk a figyelmet arra, hogy lapunk szívesen fogadja közlésre az apróbb természeti megfigyeléseket is, lehetőleg a megfigyelő nevével és a megfigyelés időpontjának megjelölésével. Késő őszi sétaink alkalmával igen sok feljegyzésre alkalmas jelenségnek lehetünk tanui. Az állatok és növények élete, a csillagos ég, a szeszélyes időjárás, különleges csapadék, mind megérdemlik az alaposabb megfigyelést. A megörökíthető jelenségekről (különös jégcsap, árvíz, vihar utáni hordalék, stb.) felvételt is kérünk. Ez a fénykép eltűri, sőt megkívánja az emberi alakot összehasonlítás végett.

Helyreigazítás. Ezévi harmadik számunkban az E. K. E. közgyűlésének jegyzőkönyvéből kimaradt az egyesület tisztikarának névsorából Orosz Endre tiszteletbeli főtitkár úr neve, melyet ezúttal pótlólag közlünk.

Ugyanabban a számban Vajda Ernő: „A Királykő csodás birodalmában“ című cikkében a kézirat terjedelmének szükséges meg rövidítése folytán egymáshoz nem tartozó részek kapcsolódtak egybe, ami félreértésre adhat okot. Az eredeti kézirat szerint a Caraiman és a Jepi közötti nyeregben levő Brav menház nem a királykőtől van két órányira. A szöveg tehát így értelmezendő.

Sz. E. Arad. Már-már elcsüggedtünk és szinte azt képzeltük, hogy aradi osztályunk tagjai, dacára kiváló képességeiknek, elfeledtek a tollat. Az utolsó percben érkezett cikke. Érezzük benne az élmény lüktetését és szemünk előtt látjuk mi is azt a fenséges, felejthetetlen képet, amelyet egyik legszebb havasunk vésett a lendületesen megírt sorok szerzőjébe. A közlemény eleinte bátortalanul indul. A kiránduló szerző még nem tudja, hogy köröskörül merre vesse tekintetét. Lassanként azonban az apró benyomások egyre egységesebb képpé érlelődnek és a nagy cél, a hegycsúcs előtt egyszerre pompás élményként gördül tova a leírás. Különösen örvendhetünk annak, hogy e cikkel női tagjaink szavát is hallhatjuk a közösen átélt természeti szépségekről. Írásait máskor is kérjük (de ritkábban gépelt sorokkal!). Eredeti fényképeket is kérünk.

B. G. Brassó. Sajnos, a közelmultban több cikket is olvashattunk ugyanarról a kirándulóhelyről, s így kéziratának közlésével várnunk kell. Kérünk gazdag irattárából olyan leírásokat, melyeket még máshol nem közölt.

A rejtvényrovat barátaihoz. Keresztrejtvényünk megfejtése és az új rejtvény az időszerű anyag torlódása miatt ebből a számból kimaradt. Olvasóinkat kérjük, hogy megfejtéseiket, vagy természetjáró szellemben, lehetőleg idegen szó használata nélkül elkészített keresztrejtvényeiket küldjék be december elsejéig a szerkesztőségbe.

Jöjjön el
Könyv-
nézőbe!

Cluj-Kolozsvár,
Str. Regina Maria

1

TELEFON:
15-98.

MINERVA

KÖNYV- és PAPIRKERESKEDÉS

Füzetek	A „Mefhosz“ könyvkiadóvállalat
Térképek	Studium R. T.
Tankönyvek	Láthatár és Zene
Írószerek	Énekszó és Magyar kórus
Rajzszerek	Protestáns Szemle
Diátlapok	Magyar Természettudományi Társulat
Folyóiratok	Magyar Természettudományi Közlöny
Szakkönyvek	Magyar Tudományos Akadémia
Kották	ROMÁNIAI VEZÉRKÉPVISELETE

Minden, ami
Új,
Szép, Jó
és
Olcsó!!

S Z A B A D
V Á L O G A T A S

**TANÁROK,
DIÁKOK,
VADÁSZOK,
TERMÉSZETJÁRÓK,**

Küldjék be aláírással és dátummal ellátott
természeti megfigyeléseiket
az **ERDÉLY** szerkesztőségébe.
Cím:
Societatea Carpatină Ardeleană
Cluj, Str. Memorandului 2, et. I.

KELETI ÚJSÁG

*Friss
szinvonalas
megbízható*

VASÁRNAP: MÉLYNYOMÁSÚ KÉPES HIRADÓ
PÉNTEKEN: JOGI KALAUZ
MINDENNAP: POMPÁS SZÖVEGKÖZTI KÉPEK

